

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ  
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД  
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ  
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

БОЖЕНКО АНДРІЙ СЕРГІЙОВИЧ

УДК [368.029-049.5(043.3)]

## **ПЕРЕСТРАХУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОГО РИНКУ**

Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

Автореферат дисертації  
на здобуття наукового ступеня  
кандидата економічних наук

Суми – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Державному вищому навчальному закладі “Українська академія банківської справи Національного банку України”.

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент *Кузьменко Ольга Віталіївна*, Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”, доцент кафедри економічної кібернетики.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор *Нечипорук Людмила Володимирівна*, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (м. Харків), професор кафедри економічної теорії;

кандидат економічних наук *Залетов Олександр Миколайович*, член Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (м. Київ).

Захист дисертації відбудеться 5 червня 2015 р. о \_\_\_\_ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01 у Державному вищому навчальному закладі “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40000, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Державного вищого навчального закладу “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40000, м. Суми, вул. Покровська, 9/1.

Автореферат розісланий “ \_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 2015 р.

Вчений секретар  
спеціалізованої вченої ради  
доктор економічних наук, доцент

Т. Г. Савченко

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Актуальність теми дослідження.** В умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів та перманентної фінансово-економічної кризи, яка спостерігається протягом останніх років, посилюється об'єктивна необхідність забезпечення фінансової безпеки страхового ринку (ФБСР) як основи безперервного суспільного відтворення в економіці. Ключова роль в диверсифікації та мінімізації негативних наслідків реалізації ризиків суб'єктів господарювання та громадян належить перестрахованню, що дозволяє підвищити адаптаційну здатність і стійкість учасників страхового ринку до мінливих впливів зовнішнього середовища. У зв'язку з цим виникає потреба у визначенні стратегічних орієнтирів розвитку перестрахової діяльності, взаємозв'язок та взаємоузгодженість структурних елементів якої сприятиме забезпеченню ефективного страхового захисту, активізації господарської діяльності та підвищенню якості життя населення.

Сучасні умови, в яких проходить розвиток страхової та перестрахової діяльності, диктують потребу у їх детальному дослідженні. Вагомий внесок у розвиток методологічних засад забезпечення фінансової безпеки страхового ринку та дослідження інструментів її забезпечення здійснено багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями, серед яких: М. М. Александрова, В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, О. І. Барановський, А. О. Бойко, В. Д. Бігдаш, Д. Бланд, Н. М. Внукова, О. О. Гаманкова, О. А. Гвозденко, Ю. М. Дьячкова, А. М. Єрмошенко, О. Д. Заруба, О. М. Залетов, О. В. Козьменко, О. В. Кузьменко, Н. І. Машина, А. Манес, М. В. Мних, Л. А. Орланюк-Малицька, С. С. Осадець, Л. В. Нечипорук, В. Й. Плиса, К. Пфайффер, Н. В. Ткаченко, К. Є. Турбіна, Т. А. Федорова, Д. Д. Хемптон, В. В. Шахов, Л. В. Шірінян, Я. П. Шумелда та іншими.

Незважаючи на підвищення інтересу науковців до проблем фінансової безпеки страхового ринку, накопичений досвід та отримані результати щодо використання операцій перестраховування як інструмента підвищення рівня ФБСР дозволяють зробити висновок про незавершеність досліджень у даному напрямку та актуалізують потребу його подальшого розвитку. Отже, подальшого вдосконалення вимагають: механізм проведення операцій перестраховування, визначення рівня фінансової безпеки страхового ринку, ідентифікація проблем, шляхів їх вирішення та перспектив подальшого розвитку перестрахової діяльності, розробка системи забезпечення фінансової безпеки страховика, визначення впливу перестраховування на забезпечення рівня фінансової безпеки страхового ринку, вивчення ключових параметрів розвитку нагляду, регулювання та контролю за перестраховуванням в Україні. Незважаючи на це, існує об'єктивна необхідність розвитку науково-методичної бази щодо дослідження оптимізація рівня власного утримання ризику на страховому ринку.

Об'єктивна потреба у вирішенні зазначених завдань обумовила вибір теми дисертаційної роботи, її мету та завдання, а також підтверджує її актуальність та практичну значимість.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертаційна робота узгоджується з пріоритетними напрямками наукових досліджень ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”. Зокрема, у процесі виконання теми “Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів” (номер держ. реєстрації 0109U006782) використано пропозиції автора щодо удосконалення науково-методичного підходу до оцінювання впливу циклічності перестрахової діяльності на фінансову безпеку страхового ринку на основі побудови мультиплікативної моделі; “Формування страхового ринку України в контексті сталого розвитку” (номер держ. реєстрації 0107U012113) – рекомендації щодо оптимізації частки власного утримання страховими компаніями при здійсненні перестрахових операцій.

**Мета і завдання дослідження.** Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретичного підґрунтя та методичного забезпечення перестрахової діяльності як фактора забезпечення фінансової безпеки страхового ринку.

Поставлена мета дисертаційної роботи зумовила доцільність вирішення наступних завдань:

- узагальнити існуючі підходи до визначення сутності, функцій, механізму, принципів проведення та класифікаційних ознак перестраховування;
- дослідити та систематизувати сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України;
- поглибити методичний підхід та концептуальні засади теорії перестрахової діяльності, провести її структурно-функціональний та організаційно-інституціональний аналіз;
- дослідити роль і місце перестраховування у забезпеченні фінансової безпеки страхової компанії;
- поглибити методичний підхід до формалізації процесу визначення фінансової безпеки страхового ринку;
- здійснити формалізацію циклічної компоненти показників перестрахової діяльності на страховому ринку;
- проаналізувати вплив циклічності перестрахової діяльності на забезпечення фінансової безпеки страхового ринку;
- розробити науково-методичний підхід до оцінювання частки власного утримання компаній у процесі перестрахової діяльності;
- обґрунтувати шляхи удосконалення системи нагляду, регулювання та контролю за проведенням перестрахових операцій.

*Об'єктом дослідження* є економічні відносини, які виникають у процесі забезпечення фінансової безпеки страхового ринку.

*Предметом дослідження* є теоретичні аспекти і науково-методичні підходи до перестраховування як механізму забезпечення фінансової безпеки страхового ринку.

*Методи дослідження.* Методологічною основою дисертаційної роботи виступають: фундаментальні положення теорії фінансів та страхування, теорії

актуарних розрахунків та державного регулювання; напрацювання вітчизняних і зарубіжних науковців, присвячені дослідженню ринку страхування та перестрахової діяльності, сучасних концепцій страхового менеджменту, а також наукові праці вчених-економістів з дослідження умов забезпечення фінансової безпеки страхового ринку.

У процесі досягнення поставленої мети та вирішення сформованих у дисертаційній роботі завдань застосовувалися загальнонаукові та специфічні методи, такі як: емпіричні та теоретичні дослідження (аналіз, синтез і групування) – при розкритті сутності, функцій, механізму та принципів проведення операцій перестраховування та дослідження ролі і місця перестраховування в процесі забезпечення ФБСР; діалектичний метод пізнання, а також методи інституціональної та еволюційної теорії – при розкритті проблем ідентифікації перестрахової діяльності у системі страхових відносин; логічне узагальнення – при визначенні особливостей забезпечення ФБСР; порівняльний і статистичний аналізи – при дослідженні особливостей розвитку страхового ринку і перестрахової діяльності в Україні; кореляційно-регресійний та гармонійний види аналізу при формалізації впливу циклічності перестрахової діяльності на ФБСР; економіко-математичне моделювання: таксонометричний метод, нечітка логіка, матричний аналіз – у процесі розробки науково-методичного підходу до оцінювання ФБСР; метод нелінійного програмування – при оптимізації частки власного утримання страхових ризиків компаніями на страховому ринку; метод мережевого планування у процесі розробки структури фінансування системи державного регулювання та нагляду у сфері перестрахової діяльності.

Інформаційною та фактологічною базою наукового дослідження є: закони України; укази Президента України; нормативні акти Кабінету Міністрів України; офіційні дані Національного банку України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Державної служби фінансового моніторингу України, Державної служби статистики України, Ліги страхових організацій України, Моторного (транспортного) страхового бюро України та інших фінансових організацій; статистичні звіти науководослідних установ та наукові публікації вітчизняних та закордонних дослідників з питань страхування і перестраховування.

**Наукова новизна результатів дослідження** полягає у поглибленні існуючих та обґрунтуванні нових науково-методичних підходів та практичних рекомендацій щодо визначення а також підвищення рівня фінансової безпеки страхового ринку.

До найбільш істотних результатів, що визначають наукову новизну, належать наступні положення:

*вперше:*

- розроблено науково-методичний підхід до оптимізації частки власного утримання страхових ризиків компаніями з урахуванням забезпечення мінімально допустимого рівня їх фінансової безпеки на основі побудови економіко-математичної моделі нелінійного програмування;

*удосконалено:*

- науково-методичний підхід до оцінювання рівня фінансової безпеки страхового ринку шляхом побудови мультиплікативної моделі та адаптації моделі Харінгтона, який, на відміну від існуючих, враховує дуалістичну природу показників, що одночасно характеризують можливості та ризики об'єкта дослідження;
- методичні засади формалізації чутливості взаємозв'язку між циклічністю перестрахової діяльності та фінансовою безпекою страхових компаній. Це дозволило обґрунтувати визначену систему інструментів впливу державних регулюючих органів на різних стадіях функціонування страхового ринку;
- методичні засади формування оптимальної структури фінансування системи державного регулювання та нагляду у сфері перестрахової діяльності на основі мережевого планування. Це дозволило раціонально перерозподілити наявні фінансові ресурси на утримання регулюючих органів за рахунок формування ефективної системи використання часу їх діяльності;

*набули подальшого розвитку:*

- обґрунтування ролі та місця перестраховування в системі забезпечення ФБСР шляхом визначення впливу перестраховування на фінансову безпеку функціонування страхових компаній на ринку;
- методичні підходи до ідентифікації системоутворюючих (трендової та циклічної) складових часових рядів характеристики перестрахової діяльності на основі побудови рядів Фур'є. Запропоновані підходи дозволяють виявити основні тенденції показників перестрахової діяльності та обґрунтувати доцільність застосування інструментів страхового ринку на різних фазах (дно, спад, підйом, пік) його фінансової безпеки.
- теоретичне підґрунтя нагляду, регулювання та контролю за проведенням перестрахової діяльності на основі проведеного узагальнення сучасних тенденцій розвитку страхового ринку в Україні; визначення основних засад організації комплексу робіт нагляду та контролю діяльності компаній на страховому ринку; доопрацювання нормативно-правової бази для забезпечення процесу регулювання перестрахової діяльності. Це дозволило обґрунтувати перспективні засади розвитку страхового нагляду в Україні.

**Практичне значення** одержаних результатів дисертаційної роботи полягає у використанні теоретичних, науково-методичних положень та практичних рекомендацій у діяльності СК, органів державного регулювання та нагляду у сфері ринку фінансових послуг та у навчальному процесі вищих навчальних закладів.

Науково-методичні положення дисертаційної роботи щодо оцінки ФБСР застосовані в діяльності Ліги страхових організацій України при підготовці аналітичних звітів, а також у процесі визначення шляхів реформування та розробки рекомендацій щодо розвитку страхового ринку України (довідка від 26.02.2015 № 268/III-6). Пропозиції щодо визначення частки власного утримання прийняті до впровадження АТ СК "ПРОСТО-страхування" у процесі прийня-

яття рішень щодо розподілу страхових премій (довідка від 27.01.2015 № 16). Науково-методичний підхід до визначення взаємозалежності циклічної складової перестраховування та рівня фінансової безпеки страхового ринку було впроваджено у діяльність АТ “СГ “ТАС” (довідка від 15.12.2014 № 13). Пропозиції щодо використання в практичній діяльності науково-методичного підходу до визначення рівня фінансової безпеки страхового ринку прийняті до впровадження в діяльність ПрАТ “Українська пожежно-страхова компанія” (довідка від 25.09.2014 № 78).

Одержані наукові результати використовуються в навчальному процесі ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України” при викладанні дисциплін: “Страхування”, “Страхові послуги”, “Економіко-математичні методи і моделі (оптимізаційні методи і моделі)” та “Економіко-математичні методи і моделі (економетрика)” (акт від 14.10.2014).

**Особистий внесок здобувача.** Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою роботою. Наукові положення, висновки, рекомендації і розробки, які виносяться на захист, одержані автором самостійно і відображені в опублікованих працях. Результати, опубліковані дисертантом у співавторстві, використані у дисертаційній роботі лише в межах особистого внеску.

**Апробація результатів дослідження.** Основні положення дисертаційної роботи були презентовані й одержали позитивну оцінку на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, серед яких: XIV Міжнародна науково-практична конференція аспірантів і студентів “Проблеми розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації” (2012 р., м. Сімферополь); XV Всеукраїнська науково-практична конференція “Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України” (2012 р., м. Суми); I Міжнародна науково-практична конференція “Актуальні питання підвищення конкурентоспроможності держави, бізнесу та освіти в сучасних економічних умовах” (2013 р., м. Полтава); II Міжнародна науково-практична конференція “Страховий ринок України в умовах фінансової глобалізації” (2014 р., м. Київ); XVII Всеукраїнська науково-практична конференція “Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України” (2014 р., м. Суми). Основні положення дисертації, що обговорювалися на цих конференціях, отримали схвальну оцінку.

**Публікації.** Основні наукові положення, висновки і результати дисертаційного дослідження опубліковано в 16 наукових працях загальним обсягом 7,04 друк. арк., з яких особисто автору належать 5,91 друк. арк., у тому числі 3 підрозділи у колективних монографіях, 7 статей у фахових виданнях України, 1 стаття у науковому виданні, включеному до наукометричної бази Scopus, 6 публікацій у збірниках матеріалів конференцій.

**Структура і зміст роботи.** Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Повний обсяг дисертації складає 237 сторінок, у тому числі 131 сторінка основного тексту, 8 таблиць, 30 рисунків, 8 додатків та список літератури з 219 найменувань.

## ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, її теоретичну та практичну складові, визначено ступінь вивчення обраної проблематики в науковій літературі, визначено цілі та завдання дисертації, її методологічну та інформаційну бази, сформульовані положення та висновки, які включають в себе елементи наукової новизни, а також ключові позиції апробації наукового дослідження.

У першому розділі **“Теоретичні основи та сучасний стан перестраховання як механізму фінансової безпеки страхового ринку”** узагальнено теоретичну базу та визначено понятійно-категоріальний апарат ФБСР, досліджено особливості перестрахової діяльності в системі страхування як механізму забезпечення ФБСР, проаналізовано стан, проблеми і тенденції розвитку перестрахової діяльності України у розрізі забезпечення ФБСР.

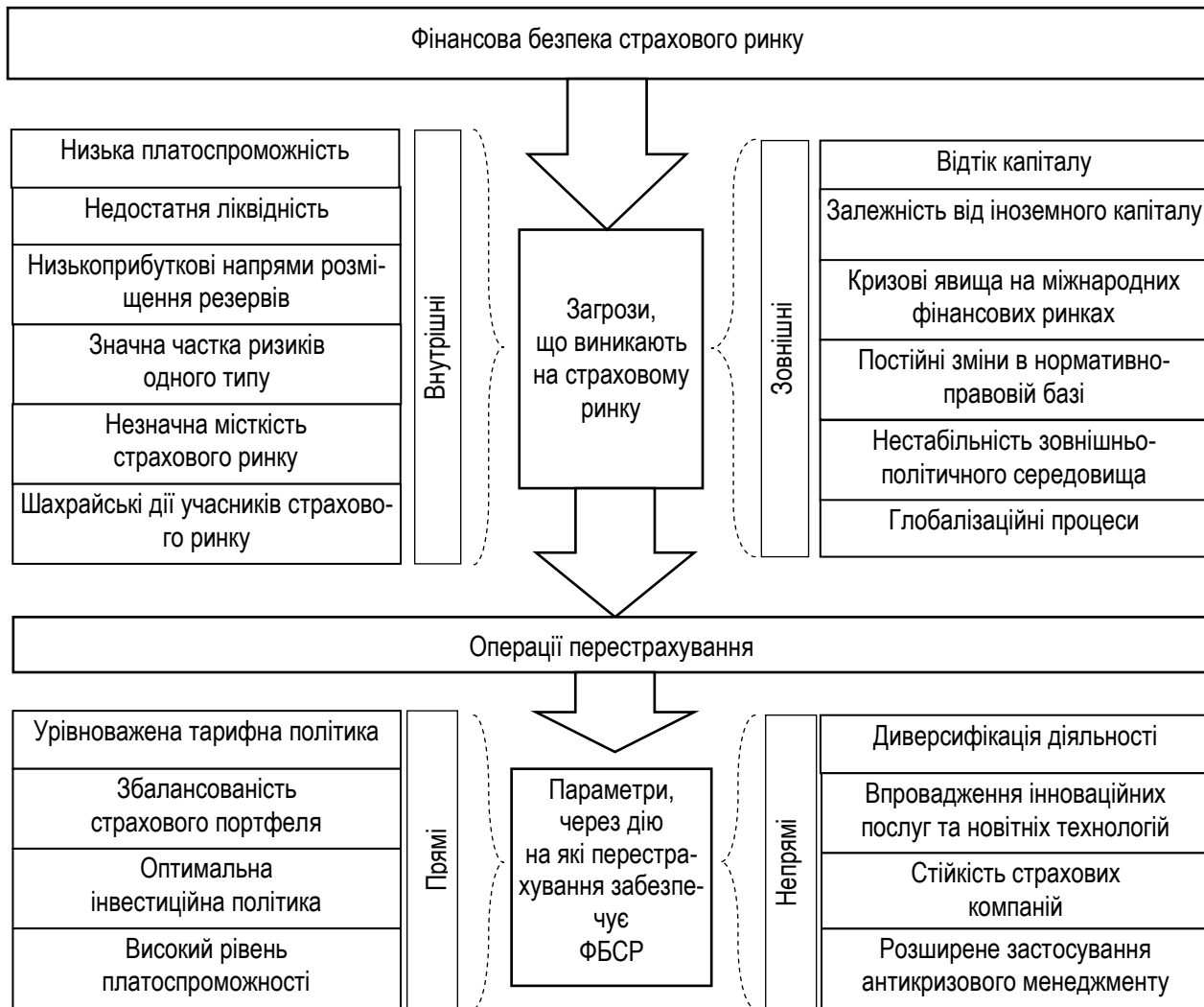
Дослідивши питання ФБСР, автор довів, що вона є одним із ключових елементів фінансової безпеки держави. Проведено опис факторів, які мають значний вплив на процес забезпечення ФБСР, шляхом аналізу законодавчих актів, досліджень і публікацій вітчизняних і зарубіжних фахівців. Ключовим фактором, що дає можливість оперативного збільшення рівня ФБСР, є механізм забезпечення збалансованості страхових портфелів на ринку шляхом використання перестраховання.

Проведено аналіз впливу перестрахової діяльності на ФБСР, адже розглядаючи функціонування страхового ринку з позиції фінансової безпеки, очевидно, що механізми страхування і перестраховання, забезпечуючи перерозподіл ризиків в економіці, сприяють формуванню умов для розвитку підприємництва та стабільного економічного середовища (рис. 1).

У роботі проаналізовано та проведено систематизацію основних підходів до визначення категорії “перестраховання” в межах законодавств різних країн (Німеччини, Ізраїлю, України, Словенії, США тощо) та розтлумачено його сутність як сукупності економічних відносин, а також систематизовано наукові здобутки сучасних дослідників. Було визначено ключових учасників перестрахових відносин. Автором було проведено систематизацію основних видів і методів перестраховання, а також окреслено їх недоліки.

Акцентовано увагу на низькому рівні інституціонального розвитку страхового ринку в Україні, оскільки страхові посередники лише формально виконують свої функції на ринку, а організація перестрахових відносин відбувається в основному без участі перестрахових брокерів.





**Рисунок 1 – Структурно-логічна схема взаємозв'язку перестрахової діяльності та фінансової безпеки страхового ринку**

На сучасному етапі розвитку страховий ринок України зазнає трансформацій, обумовлених посиленням глобалізаційних процесів, що, у свою чергу, приводить до виходу перестрахових компаній на міжнародний ринок в ролі не перестраховальників, а перестраховиків, а також відбувається нарощення обсягів перестраховування на внутрішньому ринку серед вітчизняних страхових компаній.

Автором виокремлено ряд проблем, з якими стикаються страхові компанії при виході на міжнародний ринок, зокрема: рейтингові обмеження та адміністративні бар'єри; мовні складності; відмінності в стандартних умовах страхування ("вордінгах"); технічні аспекти андеррайтингу; катастрофічна схильність; збитковість і антиселекція; документообіг; врегулювання збитків; витрати на ведення справи.

Дослідження сучасного стану перестрахової діяльності в Україні дозволило виділити причини, що змушують вітчизняних перестраховиків виходити за рамки національного ринку, а саме: пошук нових клієнтів, посилення конкурент-

ної боротьби внаслідок приходу на ринок компаній з іноземним капіталом, поступовий розвиток інституту перестрахових брокерів тощо.

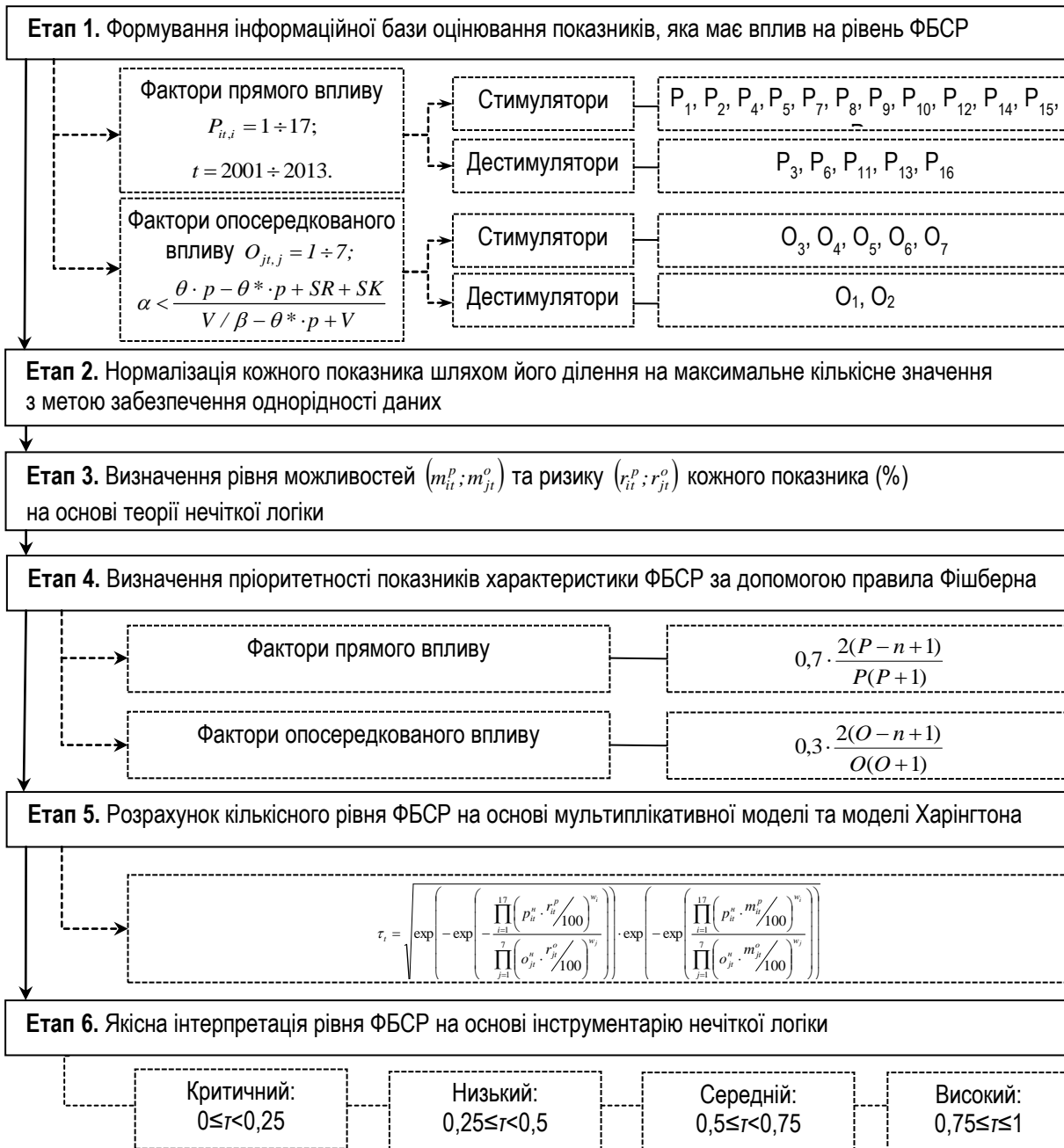
Саме з огляду на вищенаведене необхідним є формування певних підходів до забезпечення ФБСР.

У другому розділі **“Розвиток науково-методичних засад забезпечення фінансової безпеки страхового ринку”** розроблено науково-методичний підхід до оцінювання фінансової безпеки страхового ринку, проведено апробацію практичних рекомендацій щодо оцінювання ФБСР, досліджено циклічність перестрахової діяльності у забезпеченні ФБСР.

У роботі сформульовані концептуальні засади формування ролі і місця перестраховування у забезпеченні ФБСР. У роботі досліджено нормативно-правові акти та закони, що вплинули на проведення перестрахових операцій в Україні, за допомогою яких вдалося запобігти виведенню коштів за кордон через страхові компанії, що сприяло підвищенню ФБСР.

У дисертації сконцентровано увагу на дуалістичній сутності показників, що впливають на ФБСР, тобто жоден показник не може бути врахованим як позитивний чи негативний. Автор доводить, що кожен показник прямого або опосередкованого впливу повинен характеризуватися з точки зору ризику і можливостей у відсотковому співвідношенні.

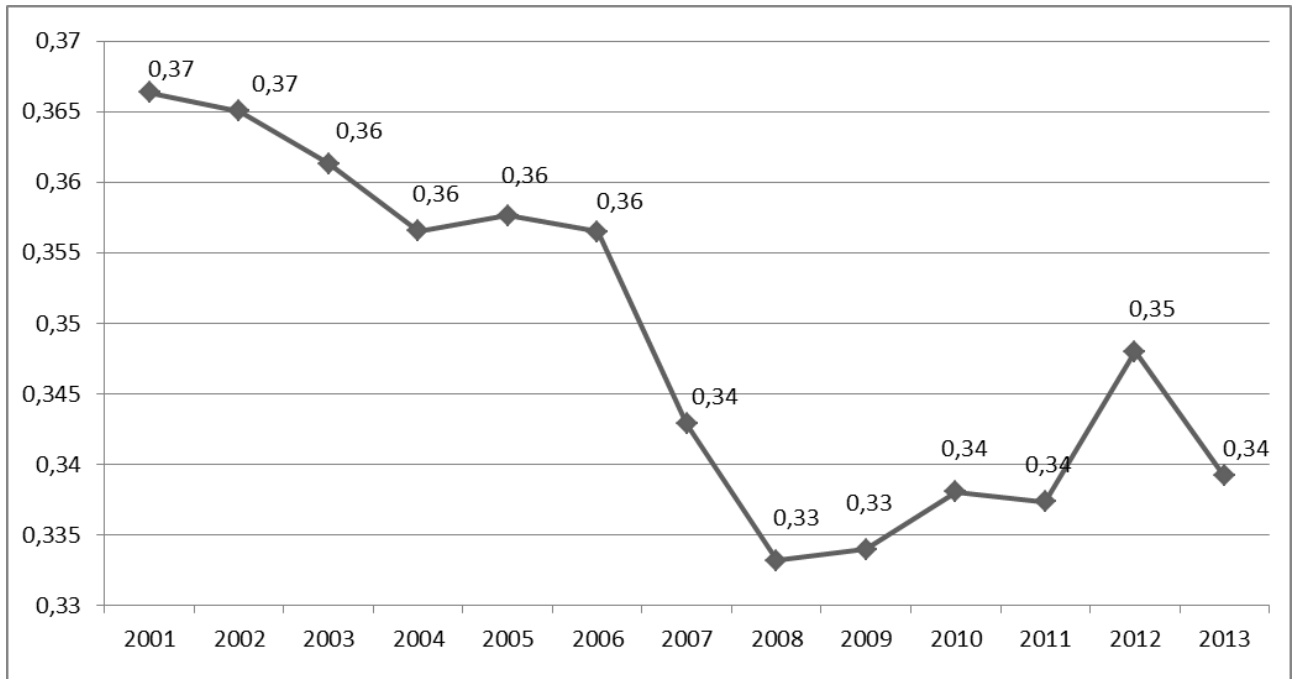
Автором розроблена мультиплікативна модель кількісного та якісного оцінювання ФБСР на основі адаптації моделі Харінгтона шляхом розрахунку інтегрального показника як співвідношення рівня можливостей ( $m$ ) та ризику ( $r$ ) страхового ринку, визначених як нечітко задані величини, зважених за допомогою правила Фішберна та згрупованих в розрізі прямого (P1 – перестрахові премії; P2 – перестрахові премії, сплачені перестраховикам-нерезидентам; P3 – перестрахові виплати; P4 – виплати перестраховиків-нерезидентів; P5 – страхові премії від перестраховувальників-нерезидентів; P6 – виплати, компенсовані перестраховувальникам-нерезидентам; P7 – активи по балансу; P8 – обсяг сплачених статутних капіталів; P9 – сформовані страхові резерви; P10 – чисті страхові премії; P11 – чисті страхові виплати; P12 – страхові платежі; P13 – страхові виплати; P14 – кількість договорів страхування, укладених брокером із страховиками-резидентами; P15 – перестрахові платежі, отримані перестраховиками-резидентами за договорами перестраховування, укладеними брокером; P16 – страхові виплати, компенсовані перестраховиками-резидентами, укладеними брокером; P17 – кількість договорів перестраховування, укладених брокером із перестраховиками-резидентами) та опосередкованого (O1 – значні коливання курсу національної валюти відносно інших валют; O2 – середньозважена ставка за депозитами; O3 – середньозважена ставка за ОВДП; O4 – обсяг торгів на фондовому ринку; O5 – залучення інвестицій в економіку України через інструменти фондового ринку; O6 – індекс ПФТС; O7 – ВВП на душу населення) впливу на ФБСР (рис. 2).



**Рисунок 2 – Науково-методичний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки страхового ринку**

Застосування визначеної методики дозволило провести інтегральну оцінку характеристик рівня фінансової безпеки страхового ринку України ( $\tau$ ). За результатами проведених розрахунків  $\tau$  належить проміжку від 0,25 до 0,5, що відповідає “низькому” рівню (рис. 3).

Автором запропоновано науково-методичний підхід до оцінки впливу циклічності перестрахової діяльності на фінансову безпеку страхового ринку шляхом побудови на основі декомпозиційного аналізу системи адитивних тренд-циклічних моделей характеристики систематичної компоненти показників перестрахової діяльності та визначення на базі рядів Фур’є чутливості фінансової безпеки страхового ринку на різних стадіях (пік, спад, підйом, дно).



**Рисунок 3 – Інтегральний показник фінансової безпеки страхового ринку**

Автором ідентифіковано системоутворюючі (трендову та циклічну) складові часового ряду характеристики перестрахової діяльності – валових премій, отриманих у перестраховування. Фільтрація основної тенденції даного показника перестрахової діяльності як релевантної складової декомпозиційного аналізу проводиться шляхом побудови парних лінійних та нелінійних (степенового та поліноміального) регресійних рівнянь залежності від часового фактора. Ідентифікація циклічної компоненти як систематичної складової декомпозиційного аналізу здійснюється шляхом побудови рядів Фур'є. Тренд-циклічна модель має вигляд:

$$\begin{aligned}
 Y_j = & 335,8 \cdot j + 85,74 + 1,081 \cdot 10^3 \cdot \cos \left[ 2 \cdot \pi \cdot j \cdot \frac{1}{16} + (-1) \cdot 1,08 \right] + \\
 & + 715,017 \cdot \cos \left[ 2 \cdot \pi \cdot j \cdot \frac{2}{32} + (-1) \cdot 0,701 \right]
 \end{aligned}
 \tag{1}$$

Проаналізувавши вплив циклічності валових премій, отриманих у перестраховування, на ФБСР, автором доведено чутливість перестрахової діяльності до змін, що відбуваються в економіці: страхового законодавства, кризових явищ в економіці, політичних подій тощо. Саме в ті періоди, коли наставали будь-які з зазначених подій, відбувалися значні зрушення у циклічній складовій.

Провівши дослідження циклічної компоненти за період 2001–2013 років, спостерігається значний вплив перестраховування на ФБСР, адже у період спаду відбувається зниження показника ФБСР, і, навпаки, у циклі росту присутнє збільшення ФБСР. У зв'язку з цим автором запропоновано систему заходів регулювання ФБСР з урахуванням циклічності перестрахової діяльності, які об'єднані в

наступні групи: законодавчі, виконавчі, контролюючі. Впровадження даних заходів на кожному з етапів економічного циклу сприятиме забезпеченню збалансованості страхового ринку, стимулюванню прогресивних структурних змін, створенню найсприятливіших умов для залучення страхового ринку України у світову систему, створення рівних можливостей для всіх суб'єктів ринку, а також заохочення до вільної конкуренції.

У третьому розділі **“Практичний інструментарій підвищення рівня фінансової безпеки страхового ринку”** проведена розробка методичного забезпечення оптимізації рівня власного утримання ризику компаніями на страховому ринку з метою забезпечення оптимального рівня фінансової безпеки; обґрунтовано концептуальні засади розвитку ФБСР; запропоновано удосконалення страхового нагляду на основі мережевого регулювання.

Одним із основних показників забезпечення фінансової безпеки на рівні як окремих страхових компаній, так і страхового ринку, автор вважає розмір власного утримання. Передача ризику у перестраховування є ключовим питанням для страховика, адже цим самим він віддає частку власного прибутку, і в той же час перестраховик повинен бути теж впевненим, що занижений розмір власного утримання не є показником халатності перестраховувальника щодо власних ризиків. Тому розроблено науково-методичний підхід до оптимізації частки власного утримання страхових ризиків компаніями на страховому ринку з урахуванням забезпечення мінімально допустимого рівня фінансової стійкості на основі побудови економіко-математичної моделі нелінійного програмування. При цьому проводиться кількісна формалізація коефіцієнта фінансової стійкості компаній на страховому ринку як функції залежності від статутного капіталу, суми коштів в резервних фондах, а також нерозподіленого прибутку та максимального обсягу відповідальності, які виступають моделями лінійної залежності від частки власного утримання (рис. 4).

Механізм даної моделі ґрунтується на розрахунку ряду показників в розрізі 50 страхових компаній України, які акумулюють більше половини обсягу зібраних страхових премій. Визначено, що середньоринковий показник власного утримання склав 0,20, тобто це те максимальне власне утримання, за якого не погіршиться фінансовий стан страхових компаній та наявні фінансові умови для виконання зобов'язань перед страхувальниками.

З огляду на проведені розрахунки у роботі запропоновано диференціювати страхові компанії за рівнем власного утримання (табл. 1). Автором було розроблено прогностичну норму коефіцієнту власного утримання, за якого фінансове становище компанії не погіршиться. Отже, критичний і мінімально необхідний показник власного утримання повинен бути на рівні 0,2. Значимість даного дослідження полягає у можливості більш широкого використання моделі, яка дозволить знизити рівень збитків по виплаті страхових подій.

<b>Етап 1.</b> Формування вхідних даних для дослідження частки власного утримання	
обсяг валових страхових премій ( $\theta$ ), обсяг валових страхових виплат ( $V$ ), розмір статутного капіталу страхової компанії ( $SK$ ), обсяг страхових резервів компанії ( $SR$ ), загальний обсяг страхової відповідальності компанії ( $\xi$ ), обсяг страхових премій, переданих у перестраховування ( $\theta^*$ )	
<b>Етап 2.</b> Кількісна формалізація коефіцієнта фінансової стійкості страхової компанії	
2.1. Визначення коефіцієнта фінансової стійкості	$K_{fs} = \frac{NP+SR+SK}{\xi}$
2.2. Нерозподілений прибуток як функція залежності від частки власного утримання	$NP = \theta \cdot p - \theta^* (1-\alpha) \cdot p - \alpha \cdot V$
2.3. Розрахунок імовірності настання страхового випадку	$p = \frac{V}{\theta}$
2.4. Кількісна оцінка максимального обсягу відповідальності	$\xi = \alpha \cdot \frac{V}{w_d \cdot \frac{\theta_d}{\xi_d} + w_o \cdot \frac{\theta_o}{\xi_o}}$
2.5. Математична формалізація умови забезпечення фінансової стійкості СК за рахунок оптимізації частки власного утримання	$K_{fs} = \frac{\theta \cdot p - \theta^* (1-\alpha) \cdot p - \alpha \cdot V + SR + SK}{\alpha \cdot V / \beta} > 1$ $\alpha < \frac{\theta \cdot p - \theta^* \cdot p + SR + SK}{V / \beta - \theta^* \cdot p + V}$
2.6. Побудова економіко-математичної моделі оптимізації частки власного утримання страхових ризиків компаніями на страховому ринку	$K_{fs}(\alpha) = \frac{\theta \cdot p - \theta^* (1-\alpha) \cdot p - \alpha \cdot V + SR + SK}{\alpha \cdot V / \beta} \rightarrow \min$ $\begin{cases} K_{fs} = \frac{\theta \cdot p - \theta^* (1-\alpha) \cdot p - \alpha \cdot V + SR + SK}{\alpha \cdot V / \beta} \geq 1 \\ 0 \leq \alpha \leq 1 \end{cases}$
<b>Етап 3.</b> Аналіз результатів дослідження оптимізації частки власного утримання страхових ризиків компаніями на страховому ринку	

#### **Рисунок 4 – Алгоритм визначення мінімально необхідної частки власного утримання у процесі перестраховування:**

$K_{fs}$  – коефіцієнт фінансової стійкості;  $NP$  – нерозподілений прибуток;  $p$  – ймовірність настання страхового випадку;  $\alpha$  – частка власного утримання;  $\beta$  – частка валової премії в максимальному обсязі відповідальності в розрізі страхового ринку;  $w_d$  – частка добровільного страхування в обсязі валових премій, зібраних страховими компаніями в цілому на страховому ринку;  $\theta_d$  – валові премії компаній на страховому ринку в розрізі добровільного виду страхування;  $\xi_d$  – максимальний обсяг відповідальності компаній на страховому ринку в розрізі добровільного виду страхування;  $w_o$  – частка обов'язкового страхування в обсязі валових премій, зібраних страховими компаніями в цілому на страховому ринку;  $\theta_o$  – валові премії компаній на страховому ринку в розрізі обов'язкового виду страхування;  $\xi_o$  – максимальний обсяг відповідальності компаній на страховому ринку в розрізі обов'язкового виду страхування

Результати проведеного дослідження ФБСР значною мірою актуалізують питання забезпечення надійних умов співпраці між страховими та перестраховими компаніями в умовах нестабільності фінансових ринків, оскільки фінансова безпека кожного з суб'єктів страхового ринку відчутно впливає на платоспроможність їх клієнтів та їх фінансову безпеку. Автор доводить, що процедура нагляду за перестраховою діяльністю прямо впливає на фінансову безпеку

всієї держави, адже за рахунок успішної діяльності перестраховування гарантується безпека первинного страховика. Проведення наглядових заходів дає змогу вчасно та ефективно виявити проблеми, які присутні у перестраховика. Сучасні умови забезпечення ФБСР характеризуються існуванням тенденцій до впровадження єдиних стандартів щодо регулювання господарської діяльності компаній, які займаються перестраховуванням.

**Таблиця 1 – Диференціація страхових компаній за показниками частки власного утримання**

Рівень частки власного утримання	Назва компанії	Кількість СК
0,05 – 0,1	СК "Дельта", СТ "Домінанта", СТ "Іллічівське", СК "УОСК"	4
0,11 – 0,15	СК "Альфа страхування", СК "Провідна", СК "Дніпроінмед", СК "ВУСО", СК "Брокбізнес", СК "Перша", СК "QBE Україна", СК "БУСІН", СК "Київський страховий дім", СК "Злагода"	11
0,16 – 0,2	СК "АСКА" СК "УНІКА", СК "Українська страхова група", СК "PZU Україна", СК "Універсальна", СК "Нафтогазстрах", СОСДО "Гарантія", СК "Експрес Страхування", СТ "Стройполіс", СК "Unives", СК "ВіДі Страхування"	11
0,21 – 0,25	СК "АХА Страхування", СК "Арсенал Страхування", СГ "ТАС", СК "УПСК", СК "Гарант-Авто", СК "Княжа Вієнна Іншуранс Груп", СК "Європейський страховий альянс", СК "Глобус", СК "Скайд", СК "АСКО-Донбас Північний", СК "НСТА", СК "Страхові гарантії", СК "Український страховий стандарт"	13
0,26 – 0,30	СК "ПРОСТО-страхування", СК "Allianz Україна", СК "Країна", СК "Юнісон-гарант", СК "УСД", СК "Мотор-гарант"	6
0,31 – 0,35	СК "Allianz", СК "HDI страхування", СК "Utico"	3
0,36 – 0,40	СК "Лемма"	1

Для проведення ефективних наглядових заходів щодо забезпечення ФБСР, а також забезпечення найбільш ефективного контролю за діяльністю страхових компаній автором було застосовано заходи мережевого планування. Даний метод контролю дозволив здійснити оптимізацію виконання комплексу робіт, які складаються з ряду пов'язаних між собою ланок, функціонування яких повинно бути чітко визначеним та мати логічну послідовність.

Система страхового нагляду характеризується своєю складністю, що практично унеможливує проведення її математичного опису. Дисертантом було зроблено припущення, що система складається з багатьох взаємопов'язаних між собою підпроцесів, для яких написання системи рівнянь математичної моделі неможливе. Система страхового нагляду може бути синтезована на ряд множин або підсистем, які тісно пов'язані між собою як по горизонталі, так і по вертикалі. У разі, якщо отримані підсистеми наступного рівня ієрархії є складними при математичному описі, то кожна наступна підсистема синтезується далі до тих пір, поки не буде виявлена математична схема моделі. Математичну модель всієї системи в цілому можна побудувати, зібравши усі математичні моделі підсистем системи страхового нагляду з урахуванням сут-

тевих зв'язків як по горизонталі на кожному рівні ієрархії, так і по вертикалі між різними рівнями.

Запропонований автором метод контролю дозволяє здійснити оптимізацію виконання комплексу робіт, які складаються з ряду пов'язаних між собою ланок, функціонування яких повинно бути чітко визначеним та мати логічну послідовність. Проведення мережевого планування дозволяє скоротити ймовірність виникнення проблемних ситуацій шляхом їх упередження ще на початковій стадії, саме тому їх використання у процедурі нагляду за страховою та перестраховою діяльністю повинно досліджуватись досить детально, спираючись на міжнародний досвід.

## ВИСНОВКИ

У дисертації надано теоретичне узагальнення і запропоновано новий підхід до вирішення наукової задачі, що полягає у розвитку теоретичної бази та розробці практичних рекомендацій щодо перестрахової діяльності у забезпеченні ФБСР.

За результатами дисертаційної роботи зроблено наступні висновки:

1. Узагальнення різних підходів до визначення поняття “економічна безпека” та “фінансова безпека” дало змогу розкрити економічну природу виникнення та провести наукове обґрунтування поняття фінансової безпеки страхового ринку (ФБСР). Визначено, що ФБСР – це такий рівень забезпеченості страхових компаній фінансовими ресурсами, який дав би їм можливість у разі потреби відшкодувати обумовлені у договорах страхування збитки їх клієнтів і забезпечити ефективне функціонування. ФБСР залежить від багатьох об'єктивних і суб'єктивних, внутрішніх і зовнішніх чинників, і перш за все визначається станом його розвитку, фінансовою результативністю та ефективністю діяльності. Водночас вона зумовлена і реальним фінансовим станом суб'єктів господарювання.

2. Обґрунтовано об'єктивну передумову існування перестраховування як механізму забезпечення ФБСР. Проведено дослідження сутності, механізму, методів та видів перестраховування, що надають можливість встановити оптимальні умови та методи застосування даних операцій для покращення фінансової безпеки страховика та страхового ринку в цілому. У ході дисертаційної роботи визначено необхідність розвитку перестраховування в Україні, а також інтеграції в міжнародний простір, що є необхідною умовою збільшення місткості вітчизняного страхового ринку та забезпечення його фінансової безпеки. Доведено, що взаємовигідна співпраця всіх учасників перестрахових операцій (цеденти, цесіонери, ретроцесіонери, перестрахові брокери, перестрахові пули) приводить до покращення фінансової безпеки кожного з них.

3. Вивчення стану та проблем перестраховування в Україні дозволяє стверджувати, що в сучасних умовах даний сегмент страхового ринку знаходиться на початковому етапі свого розвитку. Особливо актуальними постають проблеми правового забезпечення функціонування учасників ринку, якості і видів



пропонованих перестрахових послуг, низької капіталізації та інфраструктурної розвиненості перестрахового ринку. Відповідно, подальший розвиток перестраховання в Україні повинен ґрунтуватись на комплексному вирішенні даних проблем всіма учасниками ринку, включаючи державні органи влади всіх рівнів.

4. У процесі дослідження існуючих методик оцінки рівня фінансової безпеки страхового ринку автором запропоновано науково-методичний підхід, що дозволяє провести оцінку інтегрального показника із врахуванням всього діапазону дії потенційно можливих загроз фінансовій безпеці страхового ринку. Розроблена методика також дозволяє визначити вплив кожної складової ФБСР на її інтегральний показник та розробити необхідні заходи щодо підвищення рівня фінансової безпеки та розвитку страхового ринку.

5. Запропонований автором науково-методичний підхід дозволив оцінити рівень фінансової безпеки страхового ринку. Результатом його застосування є підтвердження того, що на сьогоднішній день стан розвитку страхового ринку характеризується низькими показниками, що було доведено при розрахунку показника ФБСР. Для підвищення ролі вітчизняного страхового ринку у формуванні тенденцій функціонування фінансової системи держави та забезпеченні її фінансової безпеки необхідним є підвищення показника фінансової безпеки, в тому числі і використовуючи механізм перестраховання. Цим визначається актуальність розробки заходів щодо визначення рівня фінансової безпеки страхового ринку України.

6. Автором проведено дослідження щодо впливу циклічності перестрахової діяльності на фінансову безпеку страхового ринку. У процесі вивчення даного питання використано декомпозиційний аналіз системи адитивних тренд-циклічних моделей та ряди Фур'є для оцінки чутливості ФБСР на різних стадіях (пік, спад, підйом, дно). Результатом даного науково-методичного підходу є порівняння циклічності розвитку перестраховання в Україні та ФБСР на різних стадіях, що дало можливість визначити відповідність стадіям циклу ФБСР показників перестраховання в аналогічний період часу, та характер впливу на фінансову безпеку. Даний підхід, на відміну від існуючих, дозволяє розробити систему заходів регулювання ФБСР з урахуванням циклічності перестрахової діяльності.

7. Розроблено пропозиції щодо оптимізації частки власного утримання страхових ризиків компаніями з урахуванням забезпечення мінімально допустимого рівня їх фінансової безпеки на основі побудови економіко-математичної моделі нелінійного програмування, що дає можливість страховим компаніям сформувати власний страховий портфель з урахуванням перестраховання як одного з ключових факторів забезпечення фінансової безпеки.

8. Автором доведена необхідність застосування заходів мережевого планування з метою забезпечення найбільш ефективного контролю діяльності страхових компаній. Методологія даного підходу полягає в наступному: даний метод контролю дозволяє здійснити оптимізацію виконання комплексу робіт, що складаються з ряду пов'язаних між собою ланок, функціонування яких повинно бути чітко визначеним та мати логічну послідовність. Проведення мере-

жевого планування дозволяє скоротити ймовірність виникнення проблемних ситуацій шляхом їх упередження на початковій стадії, саме тому їх використання у процедурі нагляду за страховою та перестраховою діяльністю повинно досліджуватись досить детально, спираючись на міжнародний досвід.

## СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

### *Монографії*

1. Боженко А. С. Дослідження циклічності розвитку на основі теорії часових рядів використання його результатів у перестрахованні / А. С. Боженко // Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін. – Суми : Університетська книга, 2012. – С. 69–85 (0,88 друк. арк.).
2. Боженко А. С. Світова практика розвитку маркетингу в страхуванні / А. С. Боженко // 4Р маркетингу страхових компаній : монографія / Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін. – Суми : Університетська книга, 2014. – С. 23–36 (0,63 друк. арк.).
3. Боженко А. С. Реклама в страхуванні / А. С. Боженко // 4Р маркетингу страхових компаній : монографія / Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін. – Суми : Університетська книга, 2014. – С. 284–297 (0,70 друк. арк.).

### *Публікації у наукових фахових виданнях*

4. Боженко А. С. Сучасні аспекти та перспективи розвитку нагляду за перестраховою діяльністю страховиків / Боженко А. С. // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. – 2012. – № 36. – С. 349–356 (0,52 друк. арк.).
5. Боженко А. С. Нагляд за перестраховою діяльністю як протидія потенційним ризикам на основі мережевого планування / А. С. Боженко // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 11 – С. 48–53 (0,86 друк. арк.).
6. Боженко А. С. Аналіз кон'юнктури ринку перестраховання в умовах волатильності світової економіки / А. С. Боженко // Бізнес Інформ. – 2013. – № 12. – С. 213–219 (0,57 друк. арк.).
7. Олійник В. М. Ключові засади перестрахової діяльності в системі страхування / А. С. Боженко, В. М. Олійник // Економіка. Фінанси. Право. – 2014. – № 4. – С. 18–24 (0,39 друк. арк.). *Особистий внесок полягає у визначенні ключових аспектів взаємодії страхового ринку та перестраховання (0,19 друк. арк.).*
8. Олійник В. М. Аналіз стану ринку перестраховання в Україні [Електронний ресурс] / В. М. Олійник, А. С. Боженко // Ефективна економіка. – 2014. – № 9. – Режим доступу до журналу : <http://www.economy.nauka.com.ua> (0,63 друк. арк.). *Особистий внесок полягає в дослідженні перестраховання в Україні (0,32 друк. арк.).*
9. Олійник В. М. Математична формалізація оцінки рівня взаємозв'язку страхової та перестрахової діяльності: досвід України та Німеччини /

В. М. Олійник, А. С. Боженко // Вісник Української академії банківської справи. – 2014. – № 1(36). – С. 54–60 (0,61 друк. арк.). *Особистий внесок полягає у дослідженні рівня інтеграції перестраховування на страховому ринку України та проведення кореляційних зв'язків зі страховим ринком Німеччини (0,28 друк. арк.).*

#### **Публікації в інших виданнях**

10. Kuzmenko O. Optimization of the risk level of net retention in the insurance market / O. Kuzmenko, A. Bozhenko // *Ekonomichnyi Chasopys-XXI (Economic annals – XXI)*. – 2014. – № 11–12. – Р. 76–79 (0,61 друк. арк.). *Особистий внесок – розробка економіко-математичної моделі щодо визначення оптимальної частки власного утримання (0,31 друк. арк.).*

#### **Публікації у збірниках матеріалів конференцій**

11. Кузьменко О. В. Особливості дослідження циклічності у перестраховування / О. В. Кузьменко, А. С. Боженко // Проблемы развития финансовой системы Украины в условиях глобализации : сб. трудов XIV Международной науч.-практ. конф. аспирантов и студентов (21–23 марта 2012 г.), г. Симферополь / [Друзин Р. В. (отв. за вып.)] ; “Центр Стабилизация”, Таврический национальный университет В. И. Вернадского. – [Симферополь], 2012. – С. 104. (0,08 друк. арк.). *Особистий внесок – характеристика циклічної складової у перестраховуванні (0,04 друк. арк.).*
12. Боженко А. С. Удосконалення системи нагляду за перестраховою діяльністю шляхом використання мережевого планування / А. С. Боженко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (8–9 листопада 2012 р.) / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України” . – Суми : ДВНЗ “УАБС”, 2012. – 211 с. (0,11 друк. арк.).
13. Боженко А. С. Теоретичні підходи до державного нагляду за перестраховою діяльністю / А. С. Боженко // Актуальні питання підвищення конкурентоспроможності держави, бізнесу та освіти в сучасних економічних умовах. Міжнародна науково-практична конференція, м. Полтава, ВНЗ Укоопспілка “Полтавський університет економіки і торгівлі”, 14–15 лютого 2013 року, С. 5–6 (0,14 друк. арк.).
14. Боженко А. С. Формування попиту та пропозиції на ринку перестраховування та їх взаємодія зі страховим сектором / А. С. Боженко // Страховий ринок України в умовах фінансової глобалізації : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, Київ. – 2014 (0,14 друк. арк.).
15. Боженко А. С. Формування попиту та пропозиції на ринку перестраховування в умовах нестійкого економічного розвитку / А. С. Боженко // Національні моделі економічних систем: формування, управління, трансформації : Міжнародна науково-практична конференція, Херсон. – 2013 (0,21 друк. арк.).
16. Боженко А. С. Економіко-математичний інструментарій у визначенні фінансової безпеки страхового ринку / Боженко А. С. // Проблеми і перспек-

тиви розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XVII Всеукраїнської науково-практичної конференції (30–31 жовтня 2014 р.) / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України» . – Суми : ДВНЗ “УАБС”, 2014. – 201 с. (0,09 друк. арк.).

## **АНОТАЦІЯ**

Боженко А. С. Перестраховання у забезпеченні фінансової безпеки страхового ринку. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”, Суми, 2015.

У дисертаційній роботі досліджено сутність поняття “фінансова безпека страхового ринку”. Автором досліджено об’єктивну передумову існування перестраховання як механізму забезпечення ФБСР. У процесі дослідження обґрунтовано необхідність розвитку перестраховання в Україні, а також взаємної інтеграції в міжнародний страховий ринок. Також вивчено місце страхового ринку в системі забезпечення фінансової ФБСР.

Визначено науково-методичний підхід до оцінки інтегрального показника ФБСР із врахуванням всього діапазону дії потенційно можливих загроз фінансовій безпеці. Результатом його застосування є підтвердження того, що на сьогоднішній день стан розвитку страхового ринку характеризується низькими показниками, що було доведено при розрахунку показника ФБСР.

Досліджено вплив циклічної складової розвитку перестраховання на фінансову безпеку страхового ринку. Даний науково-методичний підхід, на відміну від існуючих, дозволяє порівняти циклічність розвитку перестраховання в Україні та ФБСР на різних стадіях, що дало можливість визначити відповідність стадіям циклу ФБСР показників перестраховання в аналогічний період часу, та характер впливу на фінансову безпеку.

Автором сформовано науково-методичний підхід до оптимізації частки власного утримання страхових ризиків з урахуванням забезпечення мінімально допустимого рівня фінансової безпеки, що надає можливість страховим компаніям сформувати власний страховий портфель з урахуванням перестраховання як одного з ключових факторів забезпечення фінансової безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека страхового ринку, страховий ринок, перестраховання, частка власного утримання, циклічність перестраховання.

## **АННОТАЦИЯ**

Боженко А. С. Перестрахование в обеспечении финансовой безопасности страхового рынка. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – Деньги, финансы и кредит. – Государственное вы-

шее учебное заведение “Украинская академия банковского дела Национального банка Украины”, Сумы, 2012.

В диссертационной работе исследована сущность понятия “финансовая безопасность страхового рынка”. Автором исследованы объективные предпосылки существования перестрахования как механизма обеспечения ФБСР. Определен научно-методический подход к оценке интегрального показателя ФБСР с учетом всего диапазона действия возможных угроз финансовой безопасности. Исследовано влияние циклической составляющей развития перестрахования на финансовую безопасность страхового рынка. Автором сформирован научно-методический подход к оптимизации доли собственного удержания страховых рисков с учетом обеспечения минимально допустимого уровня финансовой безопасности, что предоставляет возможность страховым компаниям сформировать собственный страховой портфель с учетом перестрахования как одного из ключевых факторов обеспечения финансовой безопасности.

Ключевые слова: финансовая безопасность страхового рынка, страховой рынок, перестрахование, доля собственного удержания, цикличность перестрахования.

## **SUMMARY**

Bozhenko A. Reinsurance in providing the financial security of the insurance market. – Manuscript.

Thesis for a candidate degree in economic sciences, speciality 08.00.08 – Money, finance and credit. – State Highest Educational Institution “Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine”, Sumy, 2015.

Thesis is stressed on theoretical approaches to defining the essence of the financial security of the insurance market, investigating the role of reinsurance as a factor of providing the financial security of the insurance market. The general features of current conditions, problems and prospects of Ukrainian reinsurance development are identified in the thesis. It is proved the necessity of mutual integration of reinsurance in the international insurance market.

Scientific and methodical approach to the assessment of the financial security of the insurance market were been implemented in this manuscript. The author has focused attention on the dualistic nature of indicators that affect the financial security of the insurance market, that is there is no one indicator which can be identified as positive or negative. It is proposed multiplicative model of quantitative and qualitative evaluation of the financial security of the insurance market based on Harington adaptation model by calculating the integral index as the ratio of the opportunities and risks of the insurance market.

The cyclical component influence of reinsurance to the financial security of the insurance market has been analyzed. Scientific and methodological approach to compare the cyclical nature of reinsurance in Ukraine and the financial security of the insurance market in different stages allows to determine compliance the cycle stages of

the financial security of the insurance market with the indicators of reinsurance in the same period of time, and its impact on financial security.

It is developed a scientific and methodical approach to the optimization of net retention of insurance risks with a view to provide the minimum level of the financial security that allows insurance companies to form its insurance portfolio based on reinsurance as a key factor of providing the financial security. The quantitative formalization the coefficient of the financial stability of companies in the insurance market as a function depending on the share capital, the amount of money in reserve funds, retained earnings and the maximum amount of liability were been implemented in this manuscript. As a result of research, the author has proposed predictive norm of net retention ratio at which the company's financial situation does not deteriorate.

Thesis is stressed on proposition of methodical bases of improvement supervision of reinsurance activities that directly affect the financial security of the entire state because due to the success of the reinsurance is guaranteed the safety of the primary insurer.

Research result is a mechanism for organizing and structuring costs of conducting supervisory activities both in monetary and time measurements, using methods of network planning, thereby reducing the likelihood of problematic situations through their biases at the initial stage.

Keywords: financial security, insurance market, reinsurance, share of self retention e, reinsurance cyclical.

Відповідальний за випуск  
кандидат економічних наук, доцент  
*Кузьменко Ольга Віталіївна*

Підписано до друку 27.04.2015.  
Формат 60х90/16. Обл.-вид. арк. 0,9.  
Гарнітура Times. Тираж 100 пр.

Державний вищий навчальний заклад  
“Українська академія банківської справи  
Національного банку України”.  
Адреса: вул. Петропавлівська, 57, м. Суми, 40000, Україна.  
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру  
видавців, виготівників і розповсюджувачів  
видавничої продукції: серія ДК № 4694 від 19.03.2014

